

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ МИСТЕЦТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ: НОВІ ПІДХОДИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Дяченко А. В.

*кандидатка педагогічних наук, доцентка, членкиня спілки дизайнерів
України, членкиня Національної спілки художників,
доцентка кафедри промислового дизайну і комп'ютерних технологій,
деканка факультету декоративно прикладного мистецтва
Київська державна академія
декоративно-прикладного мистецтва і дизайну
імені Михайла Бойчука
м. Київ, Україна*

У сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства діджиталізація стає невід'ємною складовою всіх сфер людської діяльності, включаючи культуру та мистецтво. Цифрові технології суттєво змінюють підходи до збереження, інтерпретації та поширення культурної спадщини. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах глобальних криз, зокрема воєн, коли значна кількість культурних об'єктів перебуває під загрозою знищення або втрати [2, с. 15].

Окремим інноваційним напрямом є використання блокчейн-технологій. Вони дозволяють фіксувати право власності на цифрові об'єкти мистецтва та забезпечують їх автентичність. NFT-технології стали новим етапом у розвитку цифрового мистецтва, відкривши можливості для монетизації творчості у цифровому середовищі.

В Україні цифровізація культури набуває особливого значення у зв'язку з необхідністю збереження національної спадщини в умовах війни. Багато музеїв створюють цифрові архіви, оцифровують колекції та впроваджують онлайн-експозиції. Наприклад, Міністерство культури України ініціювало проекти зі створення єдиної цифрової платформи культурної спадщини.

Культурна спадщина є важливим елементом національної ідентичності, історичної пам'яті та духовного розвитку суспільства. Як зазначає В. Борисенко, збереження культурної спадщини є не лише культурним, але й стратегічним завданням держави [1, с. 48]. У цьому контексті діджиталізація виступає як інструмент, що дозволяє забезпечити довготривале збереження культурних цінностей та їх доступність для широкого кола користувачів.

Діджиталізація мистецтва включає процеси оцифрування, архівації, візуалізації та інтерактивного представлення культурних об'єктів. Вона

сприяє створенню цифрових копій, які можуть існувати незалежно від фізичного стану оригіналу, що є критично важливим для унікальних і вразливих об'єктів.

Одним із ключових інструментів діджиталізації є 3D-сканування. Ця технологія дозволяє створювати точні цифрові моделі архітектурних пам'яток, скульптур та інших об'єктів мистецтва. В Україні показовим є проєкт “Backup Ukraine”, спрямований на цифрове збереження культурної спадщини в умовах воєнних загроз. Такі ініціативи дозволяють не лише архівувати об'єкти, але й використовувати їх у наукових дослідженнях та освітніх цілях.

Віртуальна та доповнена реальність відкривають принципово нові можливості для взаємодії з мистецтвом. Віртуальні музеї забезпечують доступ до культурних ресурсів незалежно від місця перебування користувача, що формує нову модель культурного споживання [2, с. 67]. Водночас AR-технології дозволяють інтегрувати цифрові об'єкти у реальний простір, що особливо активно використовується у міському культурному середовищі.

Значний потенціал має використання штучного інтелекту, який застосовується для аналізу мистецьких стилів, реставрації та прогнозування стану культурних об'єктів. Сучасні дослідження демонструють, що AI-технології можуть значно підвищити ефективність реставраційних процесів [5, с. 112].

Інноваційним напрямом є також використання блокчейн-технологій та NFT, які забезпечують захист авторських прав і створюють нові механізми функціонування мистецького ринку. Це сприяє формуванню цифрової економіки мистецтва та відкриває нові можливості для митців.

Важливим аспектом розвитку діджиталізації в Україні є активна участь музеїв у процесах оцифрування та створення цифрових колекцій. Зокрема, Національний художній музей України (NAMU) реалізує проєкти з цифрової каталогізації своїх фондів, що дозволяє дослідникам і широкій аудиторії отримати доступ до творів українського мистецтва онлайн. У межах діджиталізації музеї також активно використовують соціальні мережі та мультимедійні формати для популяризації мистецтва.

Музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків є одним із провідних прикладів впровадження цифрових технологій. Онлайн-експозиції музею дозволяють переглядати твори світового мистецтва у високій якості, а також супроводжуються науковими коментарями, що підвищує освітню цінність ресурсу. У період обмеженого фізичного доступу до музеїв саме такі цифрові ініціативи стали важливим інструментом збереження культурної комунікації.

Значний внесок у цифровізацію культурної спадщини здійснює Національний музей історії України, який створює електронні архіви та віртуальні виставки. Це дає можливість зберігати історичні

артефакти в цифровому форматі та забезпечувати їх доступність для дослідників і студентів.

Слід також відзначити діяльність Львівської національної галереї мистецтв імені Бориса Возницького, яка поступово оцифровує свою унікальну колекцію європейського та українського мистецтва. Важливим напрямом є створення цифрових турів, що дозволяють користувачам “відвідати” музей дистанційно

Окремої уваги заслуговують регіональні ініціативи. Наприклад, Одеський художній музей активно використовує цифрові платформи та інтерактивні формати, включаючи онлайн-лекції, віртуальні виставки та освітні проекти. Це сприяє залученню молодшої аудиторії та популяризації мистецтва.

Інноваційні підходи впроваджує Музей театрального, музичного та кіномистецтва України, який працює над цифровими архівами сценічного мистецтва. Це є особливо важливим для збереження нематеріальної культурної спадщини, адже театральні постановки та музичні твори мають тимчасовий характер.

У контексті новітніх технологій варто згадати про проекти 3D-сканування українських пам'яток архітектури, зокрема дерев'яних церков Карпатського регіону, які входять до списку ЮНЕСКО. Такі ініціативи дозволяють створювати цифрові моделі об'єктів, що є особливо цінним у разі їх пошкодження або втрати.

Крім того, в Україні розвиваються незалежні цифрові платформи, спрямовані на популяризацію мистецтва, такі як “Ukraine WOW” або онлайн-архіви сучасного мистецтва. Вони поєднують елементи мультимедійності, інтерактивності та освітнього контенту, формуючи новий формат культурної комунікації.

Діджиталізація також відіграє ключову роль у популяризації мистецтва. Соціальні мережі, онлайн-платформи та мультимедійні ресурси формують нові форми культурної комунікації. Як зазначає Л. Сміт, культурна спадщина в цифрову епоху набуває динамічного характеру взаємодії [4, с. 83].

Попри значні переваги, діджиталізація супроводжується рядом викликів, серед яких технічні обмеження, фінансові труднощі та питання авторського права. Водночас перспективи розвитку цієї сфери залишаються надзвичайно широкими. Перспективи діджиталізації є надзвичайно широкими. Вона сприяє інтеграції культурної спадщини у глобальний простір, розвитку креативних індустрій та формуванню нових форм культурної комунікації. У майбутньому можна очікувати ще більш тісної інтеграції технологій штучного інтелекту, big data та метавесесітів у сферу мистецтва.

Отже, діджиталізація мистецтва є важливим інструментом збереження культурної спадщини, що поєднує технологічні інновації та соціокультурні трансформації. Вона відкриває нові можливості для

доступу, дослідження та популяризації мистецтва, формуючи сучасний культурний простір.

Література:

1. Борисенко В. Й. *Культурна спадщина України: збереження та розвиток*. Київ : Наукова думка, 2020. 256 с.
2. UNESCO. *Digital Heritage and Preservation*. Paris : UNESCO Publishing, 2021. 134 p.
3. Manovich L. *The Language of New Media*. Cambridge : MIT Press, 2001. 354 p.
4. Smith L. *Uses of Heritage*. London: Routledge, 2006. 351 p.
5. Kallinikos J., Aaltonen A. Digital Innovation in Cultural Heritage. *Journal of Cultural Economics*. Vol. 46. 2022. P. 101–120.
6. Міністерство культури та інформаційної політики України. *Цифровізація культурної спадщини*. Київ, 2023. 78 с.
7. Google Arts & Culture. *Digitizing Art Collections*. 2022. 95 p.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-630-3-36>

МИСТЕЦТВО В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ВИКЛИКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Крисюк В. В.

асистент на кафедрі дизайну

*Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується активним входженням у цифрові технології та й у всі сфери життя, що формує нову культурну реальність. У цих умовах мистецтво перестає бути виключно матеріальною формою збереження культурного досвіду та поступово інтегрується у цифровий простір. Така трансформація зумовлює необхідність переосмислення механізмів збереження мистецьких об'єктів і способів їх представлення аудиторії [1, с. 170]. Особливої уваги це питання набуває в ситуаціях, коли культурна спадщина зазнає реальних загроз, що актуалізує пошук альтернативних, більш стійких форм її збереження [3,с.41]. Це актуалізує можливість цифрових технологій як засоби збереження мистецтва та розширення його доступності [2, с. 47].

Мета полягає у виявленні функціонування мистецтва в цифрову епоху, а саме в аспекті викликів його збереження та нових можливостей поширення.